

Bakgrund och syfte: Många barn som har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning i form av *Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder* (adhd) har minst en förälder som själv har adhd. Föräldrar med egen adhd står inför många utmaningar, där en stor andel beskriver svårigheter att få ihop den praktiska familjevardagen, fler föräldra-barn-konflikter, låg tilltro till den egna föräldraförmågan och hög föräldrastress. Vårdprocessen för barn med adhd börjar vanligen med att föräldrar erbjuds psykoedukation om adhd, vartefter fler insatser och mer omfattande föräldrastödsprogram kan läggas till utifrån behov. Det är dock oklart om psykoedukativa insatser för föräldrar till barn med adhd fungerar lika bra i familjer där både barn och förälder har adhd. Vidare tycks sedvanliga evidensbaserade föräldrastödsprogram ge sämre behandlingseffekt för både barn och förälder i familjer till föräldrar med adhd. Därmed har vi undersökt om en psykoedukativ insats om barns adhd fungerar lika bra för föräldrar med egna adhd-symtom samt utvecklat och utvärderat ett föräldrastödsprogram anpassat för föräldrar med diagnosticerad adhd.

Metod: Delarbete 1 var en psykometrisk utvärdering av *Parental Stress Scale* (PSS) på svenska, där vi testade skalans psykometriska egenskaper med föräldrar rekryterade från den generella populationen ($n = 1018$), föräldrar till barn med funktionsnedsättning som själva sökt stöd utifrån föräldraskapsrelaterad stress, ångest eller nedstämdhet ($n = 562$) samt föräldrar till barn med adhd ($n = 549$).

I delarbete 2 undersökte vi om föräldrar med olika grad av självskattade adhd-symtom deltog i olika utsträckning, var olika nöjda eller lärde sig olika mycket när det gick en psykoedukativ insats om adhd för föräldrar till barn med adhd. Den aktuella insatsen (STRATEGI) gavs med en del anpassningar för att underlätta för vuxna med adhd.

I delarbete 3 beskrev vi utvecklingen av ett föräldrastödsprogram kallat *Improving Parenting Skills Adult ADHD* (IPSA) och testade dess genomförbarhet ihop med 16 föräldrar med adhd-diagnos.

Delarbete 4 var en randomiserad kontrollerad studie ($n = 109$) av IPSAs effekt på föräldrars tilltro till sin egen föräldraförmåga (primärt utfallsmått) samt grad av föräldrastress, vardagspraktiskt kaos i hemmiljön och trots-/utagerande beteenden hos föräldrarnas barn (3 till 11 år).

Resultat: I delarbete 1 fann vi att PSS-skalan fungerar väl även på svenska och kan användas för att mäta föräldraskapsrelaterad stress hos föräldrar till barn med såväl som utan funktionsnedsättning (Lindström et al, 2024).

I delarbete 2 såg vi att föräldrar som skattat sina egna adhd-symtom högt var lika nöjda med den psykoedukativa insatsen om barns adhd som föräldrar med få eller inga adhd-symtom. De fullföljde insatsen i lika stor utsträckning och ökade sina kunskaper om adhd lika mycket. Samtidigt observerades att föräldrar med *diagnosticerad* adhd (4%) var underrepresenterade bland de deltagande föräldrarna (Lindström et al., 2022).

I delarbete 3 och 4 fann vi att över 90% av föräldrarna (15 av 16 respektive 47 av 49; samtliga med diagnosticerad adhd) fullföljde IPSA, det vill säga deltog vid minst 9 av 14 träffar. Föräldrarna var generellt nöjda med insatsen och vi noterade inga oförutsedda eller negativa effekter av deltagandet (Lindström et al., 2024).

I delarbete 4 såg vi att de föräldrar med adhd som gått IPSA ökade sin tilltro till sin egen föräldraförmåga betydligt mer än de föräldrar som inte gått IPSA, med stora behandlingseffekter både direkt efter insatsen och i samband med uppföljning 1.5 till 3 månader senare. Vidare såg vi ett mönster av små till medelstora förändringar i förväntad riktning över studiens sekundära utfallsmått, inklusive föräldrastress, vardagskaos och förekomst av trots- eller utagerande beteenden hos deltagarnas barn (Lindström et al., *under review*).

Konklusion/betydelse: Resultat från projektet visade att psykoedukativa insatser om barns adhd kan fungera lika bra för föräldrar med egna adhd-symtom, även om mer forskning behövs för att undersöka om detta gäller även för föräldrar med diagnosticerad adhd, vilka var underrepresenterade i den aktuella studien. Vidare kunde vi konstatera att IPSA föräldrastödsprogram är effektivt när det kommer till att hjälpa föräldrar med diagnosticerad adhd att stärka sin tilltro till sin egen föräldraförmåga. Framtida studier är viktiga för att utveckla stegvis vård där rätt nivå av stöd och insatser ges utifrån varje förälders och familjs profil och behov.

Vetenskapliga publikationer

Delarbete 1: Lindström, T., Bergman, T. H., Annerstedt, M., Forster, M., Bölte, S., & Hirvikoski, T. (2024). Psychometric Properties of the Parental Stress Scale in Swedish Parents of Children with and without Neurodevelopmental Conditions. *Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology*, 12(1), 10-22. <https://doi.org/10.2478/sjcap-2024-0002>

Delarbete 2: Lindström, T., Kierkegaard Suttner, A., Forster, M., Bölte, S., & Hirvikoski, T. (2022). Is Parents' ADHD Symptomatology Associated With the Clinical Feasibility or Effectiveness of a Psychoeducational Program Targeting Their Children's ADHD? *Journal of Attention Disorders*, 26(12), 1653-1667. <https://doi.org/10.1177/10870547221092120>

Delarbete 3: Lindström, T., Buddgård, S., Westholm, L., Forster, M., Bölte, S., & Hirvikoski, T. (2024). Parent Training Tailored to Parents With ADHD: Development of the Improving Parenting Skills Adult ADHD (IPSA) Program. *Journal of Attention Disorders*, 28(4), 531-541. <https://doi.org/10.1177/10870547231217090>

Delarbete 4: Lindström, T., Buddgård, S., Westholm, L., Forster, M., Bölte, S., & Hirvikoski, T. (under review). Parent training tailored for adults with ADHD: A randomized controlled trial.

Föredrag

Projektet har presenterats vid följande konferenser, i sin helhet eller med fokus på utvalda delar:

- NPF-forum, Riksförbundet Attention, 2018 och 2024
- SUF (Samverkan Utveckling Föräldraskap) konferens 2018 och 2024
- *Nordic Child and Adolescent Psychiatric* (NordCAP) Research Meeting 2020
- Arbetsterapiforum 2019
- 13th *Nordic Meeting in Neuropsychology* 2018

Annat

Utvalda delar har presenterats vid posterutställningar vid följande konferenser:

- ITAKOM (*It Takes All Kinds Of Minds Conference*) 2023
- 8th *World Congress on ADHD* 2021